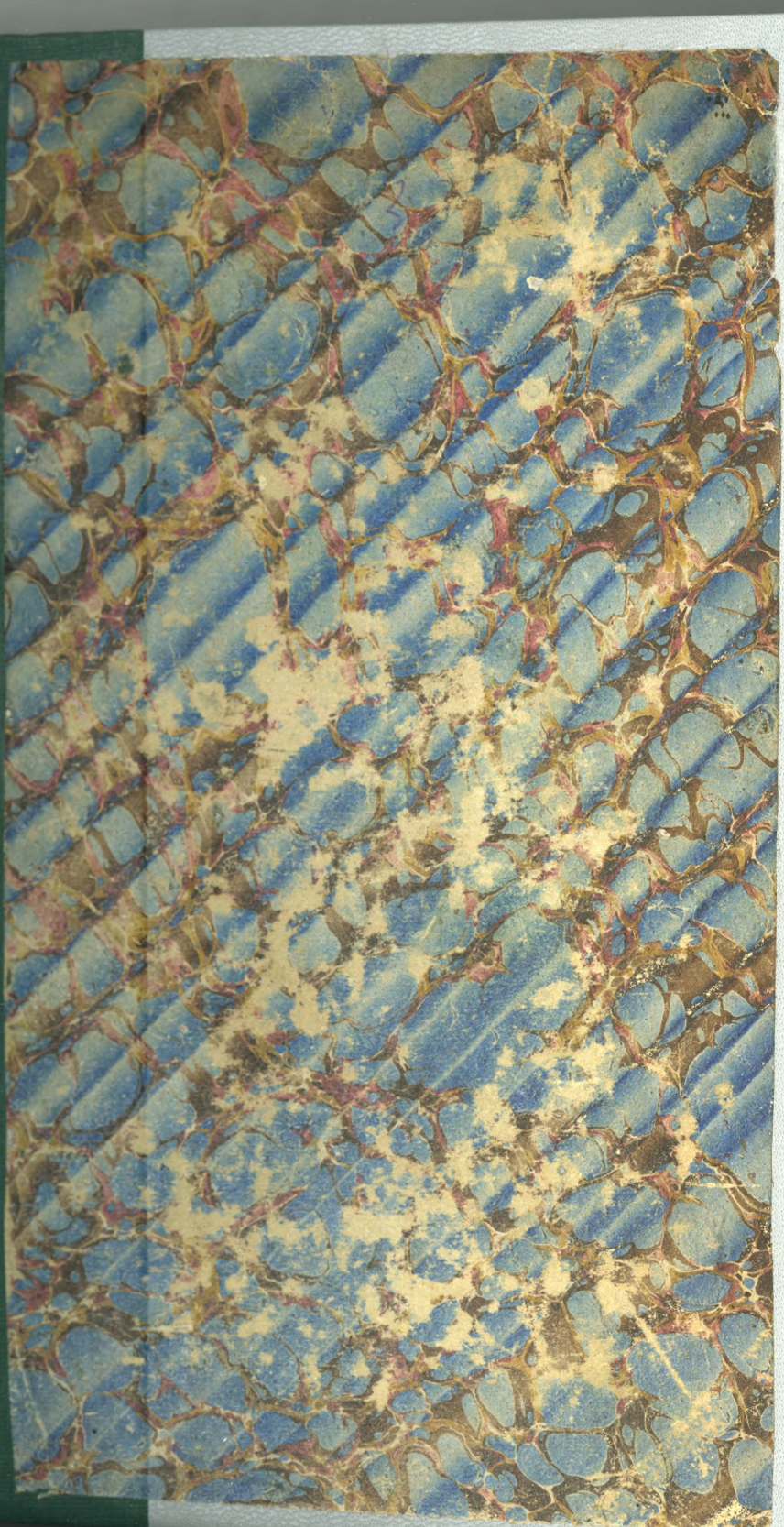

Poittikai
röpiratok.

16.

16
111

A

BALOLDAL

TÖREKVÉSE.

IRTA

✓ HEGEDÜS SÁNDOR.

3.

PEST.

NYOMATOTT AZ ATHENAEUM NYOMDÁJÁBAN.

1872.

BALOGDVA

TOROKVÉSZ

*Motto : „Posteri, posteci,
vestra res agitur!“*

DR. BALLAGI GÉZA

E L Ő S Z Ó.

E füzetkében igyekszem bebizonyítani azt, hogy a baloldal közjogi álláspontja nem volt akadálya a reformoknak a múltban és, hogy e párt programjának valószínűsítése most is ép oly szükséges, mint eddig volt, sőt szükségesebb, mint bármikor.

Másodszor igyekszem bebizonyítani, hogy a mostani jobboldaltól sem szabadelvű reformokat, sem önállást nem várhat Magyarország soha. Ezt bizonyítják múltja, közjogi állása és elemei.

Harmadszor kimutatom, hogy éppen a baloldal törekvése biztosítja a szabadelvűség győzelmét ép úgy, mint az ország jóllétét és biztonságát.

Ezeket a pártok eddigi tetteiből és törekvéseiből mutatom ki. Ajánlom minden választó figyelmébe.

* * *

A választások közelednek és így mindenkinek meg kell fontolnia azt, hogy szavazatával milyen politikát támogat vagy segít győzelemre.

Én meggondoltam, és gondolataimat röviden előadom, a helyzet tisztázására, lelkiismeretem parancsára.

Az a 6 év, melyet a jobboldal uralma alatt ha-

— 4 —

zánk átélte a közel múltban, sok téves eszmét, sok szenvedélyt, sok rossz érdeket keltett fel : ezek elé kell tartani a józan ész érdek nélküli világát.

Ezt fogom tenni.

* * *

Hazánk alkotmányos korszakát azon alkudozásokkal kezdé meg, melyek az osztrák tartományok és a magyar országgyűlés küldöttei közt folytak és melyek az 1867 : 12, 14- és 16-ik törvénycikkeket eredményezték.

Milyen a közösügyi alkú természete? Milyen befolyással volt és van az alkotmányoséletünkre? E két kérdés foglalkoztatja legtöbbször a politikusokat és ezekre felelnek meg a legkülönbözőbb értelemben a pártok.

Hogy régi dolgokat ne ismételjek : egészen röviden felelek e kérdésekre.

Az 1867-iki szerződéseket alkotmányos intézményeknek senki sem nevezheti. Mert az „alkotmányosság“ fogalma alatt azt értjük, ha egy nemzet önállóan és kizárólag intézi el minden országos ügyét. Már pedig a pénzügyek és hadügyek közösségéből folyólag ez ügyek nagy részét a delegatio és közös kormány végzi : tehát oly két tényező, melyekre Magyarország csak közvetve (küldöttei által) és csak részben foly be, de melyeknek határozata reá nézve feltétlenül kötelező és felelősség nélkül van azok által igénybe véve vére és pénze, európai befolyása és jövőjének megállapítása.

Ezt nem vonja kétségbe egy Deák párti sem. Minden magyar érzi és bavallja azt, hogy a magyar ország-

gyűlés hatásköre megesonkítva van, tudja, hogy a delegáció elé tartozó ügyek fontosak és hogy annak határozatai pénzükbe és vérükbe kerülnek, elismeri, hogy ez önállásunkból levon. De azt állítja a jobb oldal, hogy e szerződésekre szükség volt, hogy ez áldozatok mind szükségesek, elkerülhetlenek voltak, hogy belügyeinkben önállásunk biztosítva van, hogy a két fél közös érdeke biztosíthatja az országot az intézmény veszedelmes vagy káros volta ellen. Azután pedig az ellenzékhez fordulnak és azt állítják, hogy eunek terve sem volt jobb vagy kivihetetlen az.

Egészen röviden, de határozottan felelünk ez el-
lenvetésekre.

Igaz, hogy szükséges volt az örökös tartományokkal a viszonyunkat tisztázni : az az szükséges volt az absolutismust megszüntetni, hazánk alkotmányos önállását biztosítani és az örökös tartományokkal való bé-
kés együtt létet biztos alapra fektetni.

De ezt nem az által lehet elérni, ha az országok önállóságát megesonkítjuk azért, hogy több ügyet közösé tegyünk, hogy a pénz és véráldozatot és annak megállapítását egy harmadik, közös közegre bizzuk : mert ez által csak több alkalom adódik az absolutismus helyreállítására, az országok önállása pedig épen lehetetlenné van téve. Hanem a kérdés megoldását abban kellett volna keresni, hogy minél kevésbé függjön egyik fél a másiktól és minél önállóbb legyen minde-
nik a maga házában.

Ez a nagy eszme vezérelte a 67-es bizottság kisebbségének tervkészítőit és ez ellen a nagy eszme ellen vétett a 67-iki 12-ik törvény.

Ha a mi pártunk terve megy keresztül, nem lesz közös

az állam-adosság, a hadügy, a pénzügy — és így hitel-
ügyünket, bankrendszerünket és honvédelmi ügyünket
egészen önállóan, más beleegyezésétől függetlenül, hala-
déktalanul, és zavartalanul rendeztük volna el.

Ha a mi kívánságunkat magáévá teszi vala akkor
az országgyűlés többsége és éresztetve azt, hogy Sado-
wa után tőle függ a birodalom sorsa, a kényszer hely-
zetben levő Bécseszel elfogadtatja azt: hol lennénk
most?

Bajlodnánk-é az osztrák államadósság kamatai-
val, melyeket állandóan 32 millióban folytonosan kell
fizetnünk? Nem. Mert válaltunk volna az adósságból egy
részt ugyan, de azt átalakítottuk, törlesztettük volna nagy
részben már eddig azon 32 millióból, melyet most ál-
landóan kell fizetnünk. a nélkül, hogy reményünk len-
ne arra, hogy hitelünket az osztrák adosság nem fogja
rontani, vagy hogy valaha törlesztve, illetőleg apaszítva
lesz ez.

Kinlódnánk-é a bankügygyel? Nem. Mert már 5
év előtt hozzá kezdhettünk volna bank és valuta
ügyünk rendezéséhez és most lenne jó hitelünk, és jó
és olcsó pénzünk. Mondjátok, hogy nem a közös ügy
akadályozta-e ezt?

Hol állana hadügyünk? Hisz a honvédség meg-
kötött kézzel, csonkán és csak azon pénzből szervezte-
tett, a mi maradt a közös hadseregtől és mégis mi vé
lett! De haladt-e az alatt a közös hadsereg? Jobb-e?
Erősebb-e? Magyarabb-e? Jobban képes-e biztosítani
érdekeinket, békénket? Fel van-e szerelve? Harcz ké-
pes-e?

Nem, százszor mondom, hogy nem. De minden
évben csak Magyarország 25—30 millió rendes és

több millió rendkívüli kiadást tesz e szörny fentartására, melynek feje, szive Bécs és csak szásrétü bendójének egy feneketlen része van Magyarországon.

Ha mi azt a sok ujonezot, sok pénzt, sok készletet melyet ez elnyelt, egy magyar hadseregre fordítottuk volna, most lenne erős és magyar sergünk, képzett tüzéségünk, felszerelt váraink — az alkotmányhoz hí véderünk.

E helyett van egy Moloch, mely csak pénzünket eszi, de agyában, szivében gyűlöl, s ha kell a mi költéségünkön vett fegyvert alkotmányunk ellen fordítja, ágyuját Pestnek szegezi és elseper az ellenség helyett, minket.

Kinek és minek köszönhetjük ez állapotot?

A jobboldalnak és művének. . . De nem folytatom e képet tovább. Sötét kép ez, elkeserít. Én ezt nem akarom.

Vizsgáljuk meg inkább az egyes kérdéseket rendre és nézzük fentartható-e a mi most van és szükségese az, mit mi akarunk?

I.

A KÖZÖS ÜGY.

A monarchia mostani hadügyi állapota abban áll, hogy van egy közös hadserege, e felett a delegatiók és közös kormány határoznak. Van egy osztrák és egy magyar honvédség, ezek felett az illető országok kormányai és országgyűlései döntenek.

Ez állapotot azért teremték a jobboldaliak : mert szerintök ez biztosítja leginkább a monarchia védképességét. Lássuk igaz-e?

A közös hadseregnek hazája nincs, nyelve német, vezérlete Bécestől függ. Előtte nincs alkotmány vagy haza : előtte csak az szent, a mit Bécsből parancsolnak.

Felszerelése és vezérlete, felosztása a területekre, elhelyezése és egész működése a főhadparancsnokságtól és a közös hadügyminisztertől függ. Vizsgáljuk a jelen helyzet és törekvésünk közti különbséget.

Egy sereg erejét száma, képzettsége, felszerelése és lelkesedése képezi.

A közös sereg száma elég nagy — béke idején igen nagy. De ha képezünk a mi katonáinkból, a közös hadseregben lévő sereg részünknek a honvédséggel való szerves egyesítése útján egy hadsereget — akkor nem hogy apasztanók, de szaporítanók a haderő létszámát, igaz, hogy nem béke idejére, hanem háboru esetére. Ezt a tényezőt tehát a mi tervünk nem rontja, sőt erősíti.

Hát a képzettséget? Elémozdíják-e a képzettséget a német nyelvű hadiskolák, a német tisztek, a régi schlandrián, a minden katonai tekintély által elitelt rendszer? Épen nem. Hogy pedig e téren a mostani rendszer mellett mily lassan megy minden, megítélheti mindenki, ha várainkra néz, ha látja, hogy a területi rendszerhez még most kezdenek, ha olvassa a delegatiók panaszait, melyeket elénekelnek minden évben, mint szent Dávid zsoltárait, de melyek foganasítlanul maradnak : mert a törvényhozó és végrehajtó hatalom csak akkor működik jól és gyorsan, ha mindig együtt működik és a végrehajtó hatalom a törvényhozó testből származik.

Ez a delegatioval és közös hadügyérrel soha el nem érhető. De ne is legyen.

Holott ha külön hadseregünk van és egészen a magyar kormány alatt áll, ha magyar a tiszt, a tüzér, a parancsnok : akkor gyorsan tanul a katona, gyorsan keresztül vihető minden reform.

Hát a felszerelés? Hisz a mi közös hadseregünk egyenruhája és fegyvere mindig változik, mindig készül : még sincs. A mi készül, abból a magyar ipar ki van zárva. Ha magyar hadseregünk van, minden máskép megy.

És a lelkesedés? Erről nem is beszélek, beszél szabadságharczunk és Sadowa összehasonlítása.

De azt szokták felhozni, hogy a két külön hadsereg veszély idején nem működhetnék együttesen sikeresen.

Ez nem áll.

Ott van Németország nagy küzdelme : a bajor és

szász sereg ép oly dicsőséget aratott, mint a porosz. Sőt szakértők elismerik, hogy a legjótékonyabb hatással volt a verseny. Egységes volt a vezérlet és csak ez kell. Ezt pedig a mi tervünk is megengdi : mert a magyar sereg parancsnoka és tábornokai a király haditanácsában ép oly kevésbé veszélyeztetnék az egységes működést, mint a német seregben Werder vagy a szász herczeg.

Hogy ha állana az, hogy külön hadsereg veszélyezteti a monarchia biztonságát : akkor a honvédséget is egyesíteni és a közös kormány alá kellene rendelni, mert ez is véderő és ha ez alkotható veszély nélkül külön : akkor alkotható egy magyar hadsereg is.

Németország példáját hozám fel. De ennek van egy másik oldala is. Most a német serget egységesítik — a katonai szerződések útján. Ezt felhozhatnák ellenem. De Németország egységes állam akar tenni : ezért egyesíti sergét : a mely állam önálló akar maradni, az hadsergét fel nem adja.

Bizonyítja állításomat az a két katonai tekintély is, kik a jobboldalon ülnek. Hadd idézem őket.

Perczel Mór tábornok az önálló magyar hadsereg mellett kétszer szólatt fel a közös ügy létre jötté után. 1867. december 3-án ezt mondá: „Azon nemzet, a melynek nincs hadserege, megérdemli talán a nemzetiség nevezetét, de nemzetnek, politikai nemzetnek magát soha sem nevezheti; lehet könyörület, és guny tárgya, de tekintélyt, befolyást még saját ügyeire sem fog, még kevésbé pedig az európai eseményekre gyakorolhat.” Ime ezt egy jobboldali, szakértő mondá. Vegyék szívökre.

Hasonlóan erélyesen követelte a magyar hadsereget a honvédelmi törvény tárgyalásakor 1868. július 30-án. Másnap pedig Klapka szükséges postulatumnak és célúnak mondá ezt, melyet a kormánynak valósítania kell, mihelyt Bécs bizalmatlansága oszlik.

Remélem most már itt az idő. De a jobboldal még az 1867 : 12. t. cz. 12. §-ban világosan kimondott „magyar hadsereg“ nevét is kitörölte 1870-ben.

E tekintetben tehát a jobboldaltól a nemzetnek nincs mit remélnie. Hogy tervünk, célunk szükséges és czélszerű : azt a fenebbiekből láthatja az olvasó, hogy erős nemzeti akarat mellett most is keresztül vihető és haladéktalanul keresztül viendő is : azt bizonyítgatni sem kell, mert a magyar fiut könnyű elválasztani a némettől, ágyut, puskát, löport könnyű megosztani, a többit pedig elvégzi az a 25—30 millió, mit évenként a közös hadseregre költünk — haszon nélkül.

Nyernénk ez által véderőben, nyerne a hazai ipar munkát és munkás kezét, nyerne a haza és alkotmány védőket, kik megvédnék nem csak a Muszka, de Bécs ellenében is ha kell.

Tehát : előre !

Éljen a magyar hadsereg !

* * *

Hát a külügyek ? A mostani állapottól a mi célunk abban tér el, hogy a külügyekre a király személye melletti magyar miniszter lenne befolyással és ezért az országgyűlésnek lenne felelős. Az országgyűlés szavazná meg a követségeknék és consulusoknak általunk adandó költséget. Ez által biztosítva lenne ar-

ról, hogy a külföldi politikát nem egy számadásra csak a felelősség nélküli, és csak ad hoc működő delegatio által vonható közös miniszter, hanem az uralkodó többi miniszterein kívül, egy magyar miniszter is ellenőrizné és felelne Magyarország érdekeiért minden órán az országgyűlésnek. Ha pedig a követéségek és consularatusok fizetése részben egyenesen a mi országgyűlésünk szavazatától függne: oly személyzetből állana az, mely érdemes és Magyarország érdekeit védi és csak ott lenne, hol hazánk érdeke parancsolja. Ez sok megtakarítással és hazánk érdekei teljes biztosításával járna.

Nagy tettek: háboruizenet, békekötés és szerződés ritkán fordulnak elé és ezek költsönös alkudozások, utján, minden érdek meghallgatásával végeztetnének.

Ezzel bizony nem vesztené egyik fél se. E rendszer jobban biztosítja hazánk befolyását és érdekeit Európában, és a mellett alkotmányosabb és gazdaságosabb lenne.

Mi szükség itt a delegatoria? Épen semmi.

Mi akadály van célunknak?

Semmi. Mert bennünk akadály nem lehet, az uralkodóra nézve mindegy és az osztrák tartományokra nézve ép oly előnyös, mint reánk nézve az önállás. A ki tehát azt mondja, hogy célunk keresztül nem vihető: az ámit. Minden keresztül vihető, mit egy nemhet akar jogai határai között.

Tehát: előre!

Le a delegatioval: éljen Magyarország önállósága!

De ha a had és külügyet így lehet és kell elintézni, ha a delegatiókat így lehet mellőzni, minek akkor a közös kormány?

A hadügyet elintézzük az uralkodóval a magyar miniszterek útján és az erre szükséges törvényhozási actusokat, reformokat, törvényeket meghozza a magyar országgyűlés, a pénzt hasonlóan ez szavazza meg, ha pedig a magyar sereg egészen szervezve lesz, az uralkodó vezérleti és vezényleti jogai a magyar miniszterek és tábornokok részvéte mellett gyakoroltnak egy főhadparancsnokságban: és a monarchia másik fele ép így intézi el ez ügyeket: akkor a közös hadügyér és pénzügyér egy aránt feleslegessé vált.

Hát a külügyminiszter? ha a magyar kormánya joga és felelőssége a fennebb jelzett vonásokban biztosítva van a külügyek vezetésére: akkor a másik fél is hasonlóan képviseltetheti magát. De ha az uralkodónak akár „házi“ miniszter, akár külügyér ezimen még egy harmadik közeget is tetszik tartani és ez az irodai ügyek állandó, egységes vezetésével bizatnék meg hogy az effélével a miniszterek ne legyenek elfoglalva: akkor ennek költségét az udvartartás költségében — tervünkkel megegyezőleg is — ellehet véselni.

Ha minden actus a magyar kormány beleegyezésétől, a kinevezések jóváhagyásától függnek (azt állítják, most is így van): akkor egy harmadik közeg oly másodrangú teendőkkel lesz megbízva, hogy bátran bizhatjuk egy tőlünk csak részben (fizetésénél fogva) függő egyénre azt. És ez által a diplomatiái és consularatusi személyzet egysége sem lenne megváltoztatva, csak ott, hol Magyarország külön érdekei külön

ügynökök tartását szükségessé tenné. De mind ez a monarchia egységét, és az egyöntetű politikát a legkevésbé se veszélyeztetné : az így keletkezett közös költségeket pedig a megállapítandó arány szerint, a két fél kormányának előterjesztésére — és ezek felelősségére — az országgyűlések megszavaznák.

Ezekből világosan kitűnik, hogy a mi célunk nem veszélyezteti a monarchia egységét, neveli haderejét, gazdaságosabbá teszi pénzkezelését, jobban biztosítja a kül, had és pénzügy alkotmányos ellenőrzését és takarékos kezelését, sok költséget megkimél (a delegatiók és közös kormány megszűnésével) és mindenek felett Magyarországot minden politikai és pénzügyi dologban egészen önállóvá teszi, minden katonai és pénzügyi reformot a hazában reá biz, minden kérdés megoldásának önálló és tetszése szerinti elhatározására jogosítja fel : úgy az időre, mind tárgyra és alkalomra nézve.

Mig most a kül és had ügy nem tőlünk függ és az ezekre szükséges pénzt nem mi szavazzuk meg : ez ügyekben minden lépésre nézve a másik fél beleegyezésétől és jó akaratától függünk. Ez senki alkotmányosság, sem önállóság.

Válasszunk a két kép között. A nemzet önsorsát e választással határozza el!

* * *

Mind a delegáció, mind a közös kormány és közös hadsereg oly kevésbé van alkotmányunkhoz növe, hogy minden nehézség és rázkodás nélkül vihetjük keresztül most is ez intézmények megszüntetését, illetőleg átalakítását. Sokszor azzal ámitják a közvéleményt,

hogy a fenebb elé adott czélok rázkodással és fenakadással valósíthatók vagy épen nem is valósíthatók.

Ez nem igaz.

Tudjuk mi azt, hogy az 1867-iki törvények szerződést képeznek és hogy azok átalakítása a másik fél beleegyezésétől is függnek — de akadályt ez csak akkor képezne, ha a mi czélunk a másik félre jog megszorításokkal és terhekkel járna. Csak, hogy ellenkezőleg van a dolog. Ha elválasztjuk az adosságot, ő is szabad kezét nyer annak kezelésében, ha külön választjuk a had és pénzügyet, az osztrákok is szabad kezét nyernének azok szervezésében. Nem áldoznának sem jogot, sem befolyást a népek, hanem nyernének. Ily alku könnyen jó létre. Igaz, hogy van most Bécsben egy clique: a centralisták, kiknek a mostani rendszer tetszik; de Bécs városán és alsó Ausztrián kívül a többi 16 tartomány határozott ellensége annak és valljuk meg őszintén a dolgot: Csehország, Galiczia és a többi tartomány autonomikus igényeit épen a fenálló rendszerre támaszkodva teszik lehetetlenné a bécsi centralisták.

Mikor volt Magyarország érdeke egy a Bach tanítványaiéval? Mikor voltak a bécsi centralisták Magyarország érdekeinek elé mozdítói? Soha, de soha.

És mégis a közös intézményeket ezek kedvéért erőszakolják Magyarországra és a 16 osztrák tartományra. Nem nevetséges e ez?

Sőt emelkedjünk magasabb szempontra. A jobboldal azt állítja, hogy mi conservatívok vagyunk, mert a közjogi kérdésekben nem szerződünk az osztrákokkal, hanem csak a fejedelemmel. Igaz, hogy a mi tervünk az, hogy semmiféle közjogi ügyünk közös más nem-

zettel ne legyen, mert ezt követeli hazánk és ezt a többi nemzet önállása, de a nemzetközi szerződések tárgyát sehol Európában, sem had, sem a pénzügy egy nemzetnél sem képezé soha, kivéve a német nemzetnél, mert ez egy nemzet akart lenni, és egy országot teremtett. Ezt mi nem akartuk, ezért a közjogban csak az uralkodóval szerződünk.

Parancsolja azt még egy magasabb érdek is. Mi politikánkba felvettük a jövőt is, és első sorban az ország, s csak azután vettük tekintetbe a monarchia érdekeit is. Nem azt teszi ez, hogy mi a monarchiat szétrombolni akarjuk, hanem csak azt, hogy nemzetünk önállását biztosítsuk még azon esetre is ha a monarchia bel feloszlás vagy kül erő következtében létezni megszűnik. Ézért nem akartuk közügyeinket : haderónket és pénzügyünket egy oly féllal összekeverni melynek kebelében vannak separatistikus törekvések és mely ellenében vannak külföldi vágyok.

Védelmeszhetjük, biztosithatjuk egymást kölcsönösen és erre szükség is van, mert egymásra vagyunk utalva : de ezt önállóságunk által is elérhetjük. De ne terjedjen nagy lelkiségünk addig, hogy a monarchia poroszlóivá tegyük magunkat és mint az indiai felesége megöljük magunkat élettársunk sirján.

Ilyen vegyes házasságot maga gróf Széchényi sem kívánt, pedig ő elég hűségcs alattvaló volt.

Minthogy pedig a jobboldal egész politikája, főleg pedig a közös ügyes alkú ily állapotba sodort már is, ezért kell attól minél előbb menekülnünk.

épen azért van fél uton (mely mindenkit elkészerít) a kormány az unióban is, hogy nem mer sem az erdélyi autonómiát követelő románokkal, sem a kiváltságos állást igénylő szászokkal az által szakítani, hogy Erdélyt Magyar országba olvassza be; de más felől ezek kívánságát sem meri teljesíteni a magyarság érdeke miatt. Így lebeg ég és föld között — bosszantva az uniót óhajtó magyarságot és az az ellenző nemzetiségeket egyaránt — de (pártérdekből) mindeniket czirogatva.

Ha kérditek : mit keresnek Deáknak (mostani ép úgy, mint régi) politikai ellenfelei : az Apponyiak, Széchének, Czirákyak, Simorok a Deákpárt előharczósai közt, tudjátok meg, hogy e lemondásnak és ön megtagadásnak ára van, melyet az ország fizet meg, a jelenben a reactionarius törvények és félreformokban, a jövőben még nagyobb áldozatokkal, sőt talán veszelelemmel.

Nyíltan és határozottan szóltam : láthatjátok a közjogi állás befolyását a jobboldal belügyi álláspontjára is.

Hasonlitsátok össze a két párt közjogi alapját, belügyi törekvéseit, elemeit és összeköttetéseit, barátait és ellenfeleit és azután ítéljetez, válasszatok !

* * *

Mielőtt befejezném soraimat még két ellenvetésre kell reflektálnom.

A jobboldal józanabb része elősmeri azt, hogy jogainkból, önállásunkból ép úgy mind érdekeinkből sokat áldoztunk fel, de azt mondja, hogy nyertünk be-

folyásban a monarchia ügyeire és nyertünk anyagi fejlődésben.

Ezeket a tuzásokat akarom a kellő mértékre szálítani.

Igaz, hogy az 1870-iki háborukor befolyásunknak köszönhetni azt hogy a háboruba nem sodortattunk, az is igaz, hogy Andrásy gróf az udvar kegyében látszik lenni. De mindennek megvan rossz oldala is. Ugyanis azt tapasztaljuk, hogy az ügyekre való befolyást és az uralkodó bizalmát nem alkotmányos uton, nem alkotmányos tényezők befolyásával lehet elérni, a mi az alkotmányos és önálló államok első előnye és legkiválóbb biztositéka, hanem nálunk most is ép olyan gratiából megy minden mint akár Bach, akár Schmerling korában.

Minek köszönheti kedveltségét Andrásy? Annak-e hogy egy magyar parlament benne helyezte bizalmát a kül ügyek vezetésére nézve? Ennek többsége emelté-e őt mostani állására? ennek a többségnek tartozik-e ő lelősséggel az ügyek vezetéseért?

Egyáltalában nem.

Hanem asalonok segítségével és az uralkodó kegyelméből most Andrásy a grata persona. De ki biztosítja őt és Magyarországot arról, hogy a jövő perczben nem ujra Schmerling vagy Rainer lesz-e a grata persona?

Sem törvény, sem hatalom, sem ember, sem Isten.

Ugy hiszem, hogy ily alapokra egy nemzet biztos jövőt nem épithet fel.

Nekünk nem gratia, hanem jog kell, nekünk nem grata personákra van szükségünk, hanem

alkotmányos állandó és visszautasíthatlan befolyással kell bírunk a külügyekre is.

Ezt nem csak a Corpus jurisnál, hanem elévülhetlen, örök nemzeti jogunknál fogva követeljük.

Anyagilag haladtunk az igaz. De jól jegyezzük meg, hogy vasut hálózatunk terjedése reánk nézve főleg terheléssel és csak az idegen consortiumokra nézve jár haszonnal, melyeknek a „magyar“ kormány legtöbb vállalatunkat kiszolgáltatta.

Kereskedésünk emelkedett, mint emelkedett Bach alatt is, mert ez az időtől és nemzetgazdasági tényezőktől függ, de nem a kormány formától.

Általában a vagoni és kereskedelmi fejlődés az 1848-iki törvény által felszabadított föld és ipar folytán a kormány formáktól függetlenül folytonosan haladt: úgy Bach, mint Schmerling és Andrássy alatt. De ebből egyik kormány jóságára és jogosságára semmi nemű következtetést vonni nem lehet.

Hanem ha célunk szerint a magyar ipar egy maga szereli fel a magyar hadserget, ha a monopoliások, vámügyet, kereskedelmi politikánkat, adó- és vasutrendszerünket függetlenül rendezzük be: akkor még fokozottabb fejlődésnek fog indulni anyagi fejlődésünk is.

Ha az osztrák államadósság nem fogja rontani hitelünket, az osztrák bank pénzünket: ha az osztrák államadósság nem viszi ki aranyunkat, ezüstünket: akkor lehet kilátásunk csak igazán jó bank, jó hitel és jó pénzrendszerre.

Ha a magyar kormánynak csak a magyar országgyűléssel lesz dolga, és a szükséges reformok csak

e két tényezőtől fognak függni — csak akkor haladhatunk gyorsan és biztosan a reformok terén.

Ha a hadügyben, külügyben a mi befolyásunk alkotmányos tényezőkre lesz fektetve: akkor érezheti biztosságban magát hazánk csak; mert akkor nem függünk sem egy ember, sem a bécsi kamarilla gratiájától, hanem leszünk önsorsunk urai, mint egy nemzethez illik.

IV.

MIT FORGATUNK FEL ?

A fenebbiekből világosan kitűnik törekvésünk szükségessége és áldásos volta : nem forradalmi, hanem alkotmányos, jogos, békés törekvés ez.

Azért, hogy a delegatio és közös kormány megszűnik — nem lesz semmi baja sem a földmivesnek sem az iparosnak, sem a kereskedőnek. Hisz eddig is ellehettünk ezek nélkül !

Azért, hogy külön választjuk az államadósságot és hadsereget : nem zavarodik meg sem az igazságszolgáltatás, sem a közigazgatás, sem a kereskedelem.

Mindenik végzi napi munkáját, csak hitelünk és hadseregünk lesz önálló.

Baj-e ez ? Felforgatás-e ez ?

Azért, hogy az uniot valósítjuk; a horvátokat, nemzetiségeket nem izgatjuk, vagy hogy a megyei rendszerből a virilis szavazókat kitöröljük : azért még nem fordul fel sem a város, sem a megye; hanem a nemzetiségek barátságosabbak, a megyék, városok demokratikusabbak és önállóbbak lesznek.

Azért, hogy a birói felelősséget jobban szabjuk meg, hogy a választás elvét (határozott qualificatiók mellett) behozzuk — azért még egyik jóra való biró

sem veszti el kenyerét, csak a protectio gyermekei, a képeséggel vagy jellemmel nem bíró egyének esnek ki a birói állásból. De a jó és igazságos birót mindig megválasztjuk — mert azok fognak választani, a kik felett igazságot gyakorol és a többség az igazságos birót nem fogja elesni hagyni — önérből sem.

Hol itt a felforgatás? Hol itt a szerencsétlenség? Sehol.

A mi jó azt megtartjuk, a mi rossz, azt kijavítjuk : ez törekvésünk alapeszméje. Ez a legigazabb, legjobb elv.

Föl tehát választók! Ne habozzatok! Ne hallgassatok a ámitásokra! Mit forgatunk fel? Csak a roszt, semmi jót.

Eszét, befolyását mindenki érvényesítse a jó ügy érdekében — mert ha törekvésünket siker koronázza, erősebbek, önállóbbak, gazdagabb és szabadabbak leszünk, mint most. Csak a jellem és ész, vagyon és munkásság befolyásának biztosítására — a demokratia győzelmére törekszünk a belügyekben,

és a haza önállására és jövőjének biztosítására a nemzetközi szerződésekben.

Ez a legszentebb, legigazabb, legjózanabb, törekvés, melylyel nincs veszélyeztetve semmi jó, hanem csak nyerhetünk általa szabadságban, önállásban, vagyonban és haladásban.

Ugy legyen.

Ne öljétek meg közönnyel, bizalmatlansággal e szent ügyet : Előre!

Dr. BALLAGI GÉZA